

Etikk: Morten Traavik nærmar seg eit kjernesporsmål om egosentrismen.

De godes problem

Det starta for kring ti år sidan: Kunstnar og regissør Morten Traavik er i Angola for å besøka ei flimrande flamme, og i møtet med landets mange landmineoffer vert ideen fødd: å skapa ein missekonkurranse for kvinner skada av landminer. Åra som følgde førte med seg ei gjennomføring av «Miss Landmine» i både Angola og Kambodsja, enorm mediedekning verda over og ei flodbølge av etiske spørsmål. Fekk deltakarane i denne konkurransen liva sine forandra til det betre, med fornøye og sjølvrespekt? Eller vart dei mildt utnytta i eit moderne, vestleg freakshow?

Med «Djevelen er en fallen engel» er historia no fanga mellom to permar. Frå ein personleg ståstad brettar Traavik ut si oppleving av prosjektet, fletta inn med e-post-korrespondanse, avisutdrag og intervju med involverte. Det er vorte ei bok fylt med ambivalens, sjølvvransaking og lause moralske trådar – og ganske mykje testosteron. I sjølv sagt sentrum av forteljinga står Morten Traavik – klar til å plassera tankar i hovuda til personane rundt seg, til å reflektera kring det godes problem, til å skildra dei yppige angolske kroppane som norske bistandsarbeida-

” Det er vorte ei bok fylt med ambivalens.

seg også eit kjernesporsmål når det gjeld den egosentrismen som er med på å styra det heile: «Hvorfor jobber jeg ikke hjemme i Norge, med uteliggere, narkomane, funksjonshemmede? For det første er det for hverdagslig, for lite storslaget. For lite

SAKPROSA

Morten Traavik
Djevelen er en fallen engel:
Eventyret om Miss Landmine
Aschehoug 2013, 350 sider

rar og han sjølv omgjev seg med.

Forfatteren er den fyrste til å flagga sitt eige sjølvmedvit, sine delte interesser og grandiose kompleks i samband med prosjektet. Mot slutten av boka nærmar han

seg også eit kjernesporsmål når det gjeld den egosentrismen som er med på å styra det heile: «Hvorfor jobber jeg ikke hjemme i Norge, med uteliggere, narkomane, funksjonshemmede? For det første er det for hverdagslig, for lite storslaget. For lite

I SENTRUM: Hva får oss til å driva med bistand? spør Morten Traavik.

FOTO: ANNIKEN C. MOHR

eventyr. For det andre fordi folk fra min egen kultursfære, som jeg ikke har noe stort statusmessig overtak på gjennom utdanning, økonomi, kjønn eller begge deler, kan bli for krevende.»

Blottlegginga av si eiga ufullendte rolle, kan forståast både utifrå eit ynskje om å koma kritikarane i forkjøpet, og som ei reell nysgjerrigheit kring dei tvitydige aspekta som unekteleg pregar prosjektet. Samstundes er det fort gjort å finna seg sjølv på feil side av denne maskulint filosofierende forteljar-

stemma, som verkar modellert etter ei blanding av Ernest Hemingway og Hunter S. Thompson. Friksjonen er òg å finna i sjølve det litterære språket. Traavik har kapasitet til flotte skildringar og presise observasjonar, men han går seg rett som det er vill i det som framstår som hans eige intense ynskje om å vera velformulert. Spesielt har den litt halvvegse utviskinga av skiljet mellom fiksjon og subjektiv framlegging av faktiske hendingar, særskild i samband med skildringa av andre personar, ein tendens til å stryka

underteikna mothårs. Som når han fortel om framvisinga av dei fyrste bileta av Miss Landmine Angola for sjefen for mineryddingsorganisasjonen Norskehjelpen, ein person som tidlegare har vorte tilgodesett mindre flatterande personkarakteristikkar av Traavik: «Tre korte støt av avsky som forsøker å klemme seg gjennom et altfor trangt nåløyve av veloppdragenhet. Jeg ser det på ham: han synes de er stygge.»

Desse problema er mest framtrædande i bokas fyrste del. Mot slutten byrjar lappeteppetilnærminga til historieforteljing å finna forma, og verdien av å la visse spørsmål bli belyst gjennom ulike innfallsvinklar kjem godt fram.

Eitt av dei uttalte måla med bokprosjektet, er å trengja inn i kva det er som får oss til å driva med bistand, sjølv om «bistand gjør langt mer skade enn gang, for både giver og mottager?». Det er ikkje nødvendigvis kjensla av å ha kome langt inn i denne problemstillinga ein sitt att med etter siste side er lest, ei heller ei vissleik om at Morten Traavik er den definitive kjelda til svaret. Men – og dette er nok i tråd med Traaviks tankar – det er eit utgangspunkt til å tenkja over dei problema som vert hengjande i lufta.

Maria Horvei

bokmagasinet@klassekampen.no

Menn som Leser: I sin tredje roman flyter Kristian Klausen på fortellertalentet.

Livet, litteraturen

Kristian Klausens nyeste roman er en frittstående oppfølger til «Globus» og «Akilles». Forfatteren har fått ros for sin over-skuddspregede fortellerstemme, og med rette. Også hans tredje roman er preget av denne, og en forfatter som så tydelig sitter på lyst og evne til å fortelle, det er til å bli riktig så glad av.

«Mitt liv var et hett bibliotek» handler om den nyutdannede bibliotekaren k, som nettopp er blitt ansatt ved Drammen folkebibliotek. Fra magasinet i kjelleren, hvor han etter eget ønske har blitt satt til å sortere, merke og arkivere en større mengde bøker, får han tid til å reflektere over hovedingrediensene i livet sitt inntil nå: kjærligheten til bøker og kvinner.

Når romanen åpner, er k i ferd med å flytte sammen med Turid, en kvinne som i

ROMAN

Kristian Klausen
Mitt liv var et hett bibliotek
Cappelen Damm 2013, 208 sider

motsetning til k på ingen måte interesserer seg for verken danning generelt eller litteratur spesielt. Hun smykker seg med tatoveringer hun ikke aner betydningen av, jobber som frisørlærling, i butikk eller i barne-

hage uten å engasjere seg nevneverdig, men er til gjengjeld uvanlig sjenerøs i senga. Og er ikke egentlig dét alt han trenger? Eller burde han forlate henne til fordel for en kvinne som også kan dele hans lidenskap litteraturen?

Alle Klausens bøker dreier rundt unge menns forhold til litteratur og det intellektuelle, som i og for seg er et interessant tema. Personlig setter jeg nok likevel litteraturens interesse for livet høyere enn livets interesse for litteraturen, og i «Mitt liv var et hett bibliotek» synes jeg Klausen er på sitt beste i de passasjene hvor det er hovedpersonens relasjoner til mennesker, og ikke til bøker, som står i sentrum. Romankarakterene er gode og troverdige, og jeg rakk aldri å bli lei av å lese om dem.

Når k legger ut om sine litterære favoritter, blir jeg mer utålmodig. Litteratur

som handler om litteratur står alltid i en viss fare for å bli noe innadvendt, og er etter min mening mest interessant når den samtidig peker ut over seg selv.

«Noen dager senere. Jeg tar heisen ned. Stiger ut. Mørkt. Prøver å skru på lyset i taket. Virker ikke.» Klausens stil veksler mellom korthogd prosa av denne typen, og lange, ivrige setninger som gjerne nærmer seg en side i lengde. Sistnevnte fungerer bra så lenge leseren har inntrykk av at de bringer en noe sted, men noen ganger opplever jeg dem som vel pratsomme. Samme hvor mye teksten da jobber for å holde på oppmerksomheten min, blir jeg stående og nikke og smile høflig, mens jeg venter på at noe mer skal skje.

Dessverre skjemmes romanen også av en del slurvefeil. Alltid, og særlig når

en bok i så stor grad handler om litteratur og litterære referanser, bør detaljene være på plass. Her har forfatteren André Gide fått navnet Andre Gidé, og Baudelaires klassiker benevnes som «Les fleurs de mal» (og ikke «Les fleurs du mal»). Ifølge boka døde Camus i 1957 (og ikke i 1960). Klausen og hans redaktør – eller korrekturleser? – har heller ikke klart å bestemme seg for om Alice Munros novelle heter «Borttrykket» (s. 132) eller «Borttrykket» (s. 137). Et annet sted brukes «tida» og «tiden» om hverandre – på samme bokside. Detaljer, ja, men de er mange nok til at det preger boka. Dette er rett og slett for slapt. Klausens fortellertalent er stort nok til å holde ham flytende gjennom disse svakhetene – men litt synd er det, at det er til dét det må brukes.

Sandra Lillebø

bokmagasinet@klassekampen.no